

Робота шкільної бібліотеки у 2014/2015 н.р.

У системі реформування змісту загальної середньої освіти вагоме місце відводиться шкільній бібліотеці, яка покликана сприяти школі в забезпеченні базового рівня освіти, вихованню національної свідомості, відкритої до інтелектуального, духовного і творчого розвитку особистості. Одним із основних завдань шкільних бібліотек є розширення бібліотечно-інформаційних послуг на основі удосконалення традиційних і освоєння нових форм, методів роботи.

Діяльність бібліотечних працівників ЗНЗ має організовуватись у відповідності до вимог нормативно-правових документів. Одним із основних таких документів є «Положення про бібліотеку загально-

освітнього навчального закладу» (Наказ МОН №139 від 14.05.1999 року). Окрім цього, діяльність шкільних бібліотекарів регламентована Законом України «Про бібліотеку та бібліотечну справу» від 27.01.1995 року, №32/95-ВР (зі змінами та доповненнями), Законом України «Про професійний розвиток працівників» від 12 січня 2012 року № 4312-VI, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013р. №368-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні», Кодексом етики Української бібліотечної асоціації від 11 березня 2014 р.

Згідно з «Положенням про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу», затвердженим наказом

Міністерства освіти і науки України від 14 травня 1999р. №139 (далі – Положення №139), бібліотека є обов'язковим структурним підрозділом ЗНЗ, який здійснює бібліотечно-інформаційне, культурно-просвітницьке забезпечення навчально-виховного процесу як в урочний, так і в позаурочний час, виконуючи освітню, соціальну, інтелектуальну, інформаційну, самоосвітню, виховну, культурологічну функції.

Діяльність шкільних бібліотекарів будується з урахуванням фінансових можливостей, особливостей шкільної програми, навчальних методик, що існують у даній конкретній школі, і здійснюється в рамках державної правової та фінансової систем. Незважаючи на різноманіття роз-

методичні рекомендації

ходжень в умовах роботи шкільних бібліотек, існує набір необхідних знань, якими повинен володіти кожний бібліотекар, щоб ефективно розвивати бібліотечні служби – це знання інформаційних ресурсів, бібліотечної справи, інформаційної політики й методики інформаційної освіти.

Ключовим напрямом роботи шкільної бібліотеки як структурного підрозділу загальноосвітнього навчального закладу є виховання інформаційної та бібліотечно-бібліографічної культури учнів. Повноцінна реалізація даного напрямку можлива лише у тісній співпраці бібліотекаря із педагогічним колективом закладу.

Так, відповідальність за формування інформаційної та бібліотечно-бібліографічної культури учнів початкової школи покладена в основному на вчителя початкових класів, тому бібліотекар повинен тісно співпрацювати з учителями початкової школи, знати вимоги навчальних програм, свою діяльність спрямовувати на розширення бібліотечно-бібліографічних знань учнів.

У навчальних програмах для ЗНЗ із навчанням українською мовою для 1-4 класів (наказ МОНмолодьспорту України від 12.09.2011 №1050) з літературного читання основними завданнями уроків роботи з дитячою книжкою у 2-4 класах визначено розширення кола дитячого читання, формування читацької самостійності учнів, сприяння розвитку інформаційної культури молодших школярів. Окреслений зміст роботи реалізується вчителем та бібліотекарем на спеціально відведених уроках, бібліотечних заняттях (проводяться 1 раз на 2 тижні).

Складніше організувати роботу з учнями основної і старшої школи. Адже в базовому навчальному плані відсутня спеціальна дисципліна, яка б безпосередньо формувала інформаційну культуру учнів. Є кілька варіантів вирішення даної проблеми:

1. Детально опрацювавши вимоги державних освітніх стандартів та навчальних програм базової та старшої школи в частині формування інформаційних компетентностей, розробити орієнтовну тематику таких занять, їх кількість для кожного класу, умови проведення та вимоги до рівня сформованості інформаційних компетентностей. Час і місце проведення узгоджувати з класним керівником.

2. Заняття можна проводити в рамках спеціального курсу, курсу за вибором, факультативу, чи гуртка за навчальною програмою, затвердженою в установленому порядку.

У такому разі бібліотекар отримає педагогічне навантаження з відповідною оплатою.

Згідно з п.4.7. Положення № 139 «<...>, за наявності необхідної освіти, відповідно до чинного законодавства, бібліотечний працівник має право на педагогічне навантаження у школі: викладання окремих предметів, ведення гуртків і факультативів <...>».

У результаті впровадження сучасних інформаційних технологій у бібліотечно-інформаційні процеси видозмінюються послуги, які надає бібліотека, розширюються можливості інформаційного супроводу підготовки уроків, групових та індивідуальних занять, надається можливість користуватися комп'ютерами тощо.

3-поміж інноваційних освітніх технологій, запозичених зі шкільної практики – є метод навчальних проєктів, як один із найефективніших засобів формування медіа- та інформаційної грамотності сучасних дітей.

Метод проєктів спрямований на самостійну індивідуальну, парну або групову діяльність учнів; він завжди припускає вирішення певної проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь із різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Проєкти, розроблені й успішно реалізовані бібліотечними працівниками, охоплюють різні напрями бібліотечної діяльності: від управління до окремих аспектів бібліотечного обслуговування. Для налагодження партнерської взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу шкільні бібліотекарі реалізують у своїй роботі соціальні, виховні і навчальні проєкти.

Однією з найбільш ефективних на сучасному етапі є технологія веб-квесту, яка сприяє розвитку самостійного критичного та творчого мислення у дітей. Веб-квест – це проблемне завдання, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси інтернету. Веб-квест спрямований на розвиток в учнів навичок аналітичного та творчого мислення. Виконуючи завдання квесту, учасники не лише отримують інформацію, а й удосконалюють навички володіння ІКТ, вчать творчо переробляти (аналізувати, узагальнювати) інформацію з різних джерел, формувати власну точку зору з певного питання.

Згідно з «Положенням про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу», однією з основних функцій шкільної бібліотеки є популяризація літератури за допомогою культурно-просвітницьких заходів. Вони базу-

ються на широкій демонстрації нових надходжень та тематичному показі літератури за актуальними для школи темами. Використовуються наочні (книжкові виставки, плакати, альбоми тощо) та рекомендаційні (огляди, обговорення, конференції, дискусії, усні журнали) форми роботи.

Однією з найпопулярніших форм роботи бібліотеки з дітьми молодшого шкільного віку є голосне читання. Використовуючи аудіовізуальні матеріали, можна організувати прослуховування літературного твору у виконанні кращих професійних читців або запросити акторів до бібліотеки для виступу перед учнівською аудиторією.

Традиційною формою роботи бібліотеки з популяризації читання є проведення бібліографічних оглядів літератури. Технологія проведення бібліографічних оглядів є такою: вступ (тематика, читацька адреса, період, за який відібрана література), характеристика книжок, що увійшли до огляду, та резюме бібліотекаря, в якому він ділиться власною думкою щодо представлених видань, розвиваючи в читачів інтерес до теми, відсилаючи їх до періодичних видань, розділів тематичного каталогу, Інтернет-ресурсів.

Шкільні бібліотекарі у 2014-2015 н.р. продовжують приділяти увагу пошуку цілеспрямованих новітніх технологій щодо популяризації художньої літератури, використовуючи традиційні та інноваційні форми роботи. Враховуючи вікові особливості учнів, використовуються такі форми: акція, бенефіс читача, проєкт, виставка-конкурс, інтелектуальна гра, презентація-захист.

Продовжує набувати актуальності така форма популяризації читання, як буктрейлери – короткий рекламний відеоролик, що в довільній формі розповідає про книжку. Мета його: популяризація книги та читання серед молоді як сучасного інноваційного способу просування книги через розвиток телекомунікаційних навичок і творчих здібностей бібліотекарів.

Вебінар – способ організації зустрічей онлайн, формат проведення семінарів, тренінгів та інших заходів за допомогою Інтернету.

Лібмоб – рекламна акція, під час якої бібліотекарі виходять на вулицю з рекламними буклетами та проспектами, роздають перехожим, запрошують до бібліотеки та проводять бліц-опитування.

Флешмоб – заздалегідь спланована масова акція, в якій велика група людей з'являється в громадському місці, виконує заздалегідь

методичні рекомендації

обговорені дії, а потім розходиться.

В сучасних умовах розвитку шкільних бібліотек здійснюється модернізація інформаційних послуг засобами інформаційно-комунікаційних технологій. На сьогодні у мережі Інтернет існують різноманітні електронні бібліотечні ресурси. Такі ресурси сприяють забезпеченню як інформаційного попиту читачів, так і обміну досвідом та підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників.

Веб (Web (інтернет) ресурс – це сукупність інтегрованих програмно-апаратних і технологічних засобів, а також інформації, призначеної для опублікування в мережі Інтернет у певній текстовій, графічній або звуковій формі. Веб-ресурс будується на певних інтернет-технологіях, призначений для публікації медіа інформації, має певну структуру та доступний користувачам за конкретною інтернет-адресою.

Створення веб-ресурсу бібліотек в освітній галузі сприяє реформуванню бібліотечної справи в цілому. Як наслідок, маємо чітке твердження, що шкільні бібліотеки – це не тільки сховища паперових документів, а й власники змішаних – традиційних і нових електронних ресурсів.

На регіональному рівні функціонує 146 веб-ресурсів бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, бібліотечних і методичних працівників області. З них 122 веб-ресурси бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, 10 веб-ресурсів бібліотечних працівників, 14 веб-ресурсів методистів, які координують діяльність шкільних бібліотек.

Позитивним є те, що до цієї діяльності залучається значне коло бібліотечних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, учителів-інформатиків, керівників галузі освіти всіх рівнів. Активними учасниками інноваційних процесів є самі шкільні бібліотекарі.

Одним із завдань шкільної бібліотеки є формування основного бібліотечного фонду. Важливою складовою збереження бібліотечного фонду є його облік – комплекс операцій, що забезпечують одержання точних відомостей про обсяг, склад і рух бібліотечного фонду, сприяють його оптимальному формуванню і використанню. Облік є основою для державної статистичної звітності та планування. Базовим документом, який визначає порядок формування, обліку та використання бібліотечних фондів шкільних підручників, є «Інструкція про порядок комплектування та облік підручників і навчальних посібників у бібліотечних фондах

загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів та вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації» (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 02 грудня 2013 р. № 1686). Відповідно до Інструкції безпосередню роботу з комплектування та обліку підручників і навчальних посібників здійснює особа, на яку, згідно з функціональними обов'язками, покладено відповідальність за роботу з підручниками та навчальними посібниками.

Стан книжкового фонду є важливим показником рівня виховної роботи в школі, своєрідною візитівкою школи.

Сьогодні потрібна систематична робота як бібліотекаря, так і директора школи, класних керівників, учителів щодо збереження й розширення книжкового фонду, формування його ядра. Треба перекреслити стереотипні підходи до комплектування фонду: шукати шляхи розширення книжкового фонду, у тому числі шляхом проведення акцій «Подаруй книгу», «Підтримай бібліотеку», «Родина – бібліотека», «Живи, книго!» тощо.

Питання збереження книжок, книжкових фондів шкільних бібліотек в останні роки дедалі більше турбує не тільки бібліотечних працівників, керівників шкіл, учителів, а й широку громадськість. Проте фонди бідніють не лише тоді, коли не надходить нова література, а й тоді, коли книжка втрачена, коли вона пошматована, вирвані сторінки, ілюстрації. Продовжити життя книги насамперед – запобігти її швидкому старінню. Тільки ефективна продумана система роботи з дітьми сприяє вихованню в них читацьких навичок та навичок умілого користування книжкою (бесіди: «Як створюється підручник, книжка», «Звідки книга прийшла», «Моя книга – моє обличчя»; виставки: «Книга – друге життя», «Продовжити життя книги може кожен»; акції: «Тиждень дитячої та юнацької книги», «Тиждень знань», «День бібліографії»).

Зосереджуючи зусилля на забезпеченні умов для якісної навчально-пізнавальної діяльності учнів і результативної праці педагогів, бібліотека шукає нові, більш ефективні засоби виконання своїх завдань. Саме тому у 2014/2015 навчальному році пріоритетними напрямками діяльності визначено такі:

- формування та підтримка в активному стані фонду інформаційних ресурсів, спрямованих на реалізацію державних освітніх стандартів, основних аспектів освітнього процесу навчального закладу;

- упровадження нових форм відково-бібліографічного й інформаційного обслуговування користувачів задля повноцінного забезпечення інформаційних потреб суб'єктів навчально-виховного процесу та надання їм вільного доступу до вітчизняного й світового інформаційного простору за використанням комп'ютерної техніки та ресурсів мережі Інтернет;

- партнерська співпраця з педагогічним колективом у виробленні системного підходу до роботи з інформацією, формування медіа- та інформаційної грамотності школярів;

- сприяння всіма засобами бібліотечної роботи вдосконаленню навчально-виховної діяльності педагогічного колективу, інформаційно-бібліотечний супровід навчальних занять, позанавчальних і виховних заходів із застосуванням різних носіїв інформації та сучасних інформаційних технологій;

- моніторинг інформаційних потреб користувачів, вивчення рівня їх задоволення, створення власних продуктів;

- надання інформаційно-методичної та консультативної допомоги користувачам у пошуку друкованої та електронної інформації, формування навичок її ефективного використання; створення позитивного іміджу бібліотеки через пошук сучасних, найбільш привабливих для читача форм популяризації книжки, реклами бібліотеки та її послуг.

У зв'язку із зростання соціальних вимог до інформаційного супроводу навчально-виховного процесу, у 2014/2015 н.р. діяльність методичних служб бібліотечних фондів пропонуємо спрямувати на вирішення таких завдань:

- організація неперервного підвищення фахового рівня бібліотекарів шляхом залучення до різних форм методичної роботи на діагностичній основі, створення умов для самоосвітньої діяльності;

- вивчення інформаційних потреб шкільних бібліотекарів, забезпечення постійного засвоєння сучасної бібліотечної теорії та практики;

- виявлення та вивчення досвіду інноваційних методів і прийомів у роботі бібліотекарів, спонукання бібліотечних працівників до здійснення інноваційної, науково-дослідної діяльності, впровадження передового педагогічного досвіду.

В.ФАРВАРЩУК,
методист НМЦ координації
дослідно-експериментальної
та інноваційної роботи ХОІППО.